ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК

ИЗЛАЗИ СУБОТОМ

Година XIX — Број 294 — Субота, 17 август 1957

СТРИЦ МРГУД у гостима код МИКИЈА

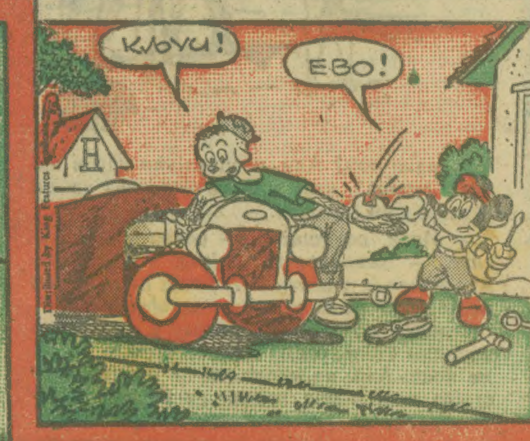

Прича о Кариби

Радови на огромном градилишту какве „Црни континент“ још није видео у пуном су замаху: једна брана укротиће реку Замбези, електрична централа која ће се ту подићи напајаће електричном енергијом читаву Родезију. Почело је рађање „највећег језера које су људске руке икад створиле“.

Сунце пржи. Тридесет и осам је Целзијевих степени у сенци — ако се ту сенка уопште може наћи. А казаљке на часовнику показују тек 11 часова.

То је Кариба. Неколико стотина кућерака као залепљених на врховима брежуљака. Сплет уличица кроз које непрекидно пролазе џипови и камиони подижући облаке црвене прашине. Огромне машине за мешање цемента, монотона песма радника који узбрдо вуку челичне траверзе, булдожери, дизалице, пумпе и три мала авиона-двокрилца који од ране зоре до вечери сеју прашак против инсеката — против муве це-це.

Најближе стално насеље удаљено је 100 километара. Али, било би сасвим исто да је и двоструко даље, јер пут је једва проходан. Између брегова, дубоко доле, кроз стене које је проглодала, тече Замбези. Уска, сивозелена трака пуна брзака, крокодила и билкарција-паразита.

На једном месту инжењери су преко реке пребацили жичани висећи мост. На њему се увек њише понеки џип или камион. Једна цедуља, ексерчићем прибијена за најближе дрво, опомиње да мост не може да издржи тежину већу од три тоне. Теретни ауто који се приближава мосту и за чијим воланом седи возач с кога се зној потоцима слива сигурно има пет или шест тона. Мост се њише, ужад се истежу, а четрдесет метара испод њега тече хучна река пуна крокодила. Али, мост издржава и шофер мирно припаљује цигарету.

Замбези је граница између Северне и Јужне Родезије. Заправо, то је била некад, јер данас обе земље, заједно с Њасалендом, чине једну државу. На северу се налазе рудници бакра; дан и ноћ стењу старомодне локомотиве које из Булавајоа, далеко доле на југу, вуку угаљ за руднике, угаљ који треба да се претвори у електричну енергију без које би рад у рудницима стао. Угљенокопе и руднике бакра раздваја хиљаду километара. Дугачке композиције натоварене угљем закрчују једини колосек те пруге и бакар, упућен у пристаништа одакле би га бродови разнели по читавом свету, не може да прође. А свако такво принудно задржавање претставља огроман губитак. Поред тога, у рударској области на северу постоје многе јаме из којих се бакарна руда уопште не вади, јер нема електричне енергије. И младој индустрији Јужне Родезије потребна је енергија да би могла да опстане и да се даље развија.

Због тога се и подиже Кариба, једна од највећих брана, једна од највећих хидроцентрала на свету. То је Родежанима омогућила Међународна банка, која је под окриљем Организације Уједињених нација.

Ретким посетиоцима градилишта инжењери неће пропустити да обрате пажњу на импровизовани аеродром на који су слетели. Јер, ако икад поново дођу, он ће тада лежати шездесет метара испод површине воде. Штаб градилишта смештен је на врху брега који лежи 200 метара изнад речног корита. Кућице на брегу ће остати, али већ педесет метара испод њих почињаће вода — језеро дуго 250 км, широко 35 километара, а дубоко 130 метара.

На северној страни клисуре подиже се помоћна брана под чијом ће заштитом нићи она права. На јужној страни, пак, прокопан је џиновски тунел кроз који ће, док се брана буде градила, бити скренут ток реке. Огромну водену масу натераће кроз то уско ждрело прокопано кроз базалтни масив. Да би човек схватио снагу ове реке, морао би да види Викторијине Водопаде, 350 километара узводно. С висине од 100 метара сручује се Замбези, широка на том месту километар и по, носећи са собом две стотине милиона литара воде у минуту. Облак водене паре диже се стотине метара у висину. „Дим грома“ — зову га домороци.

Две стотине милиона литара воде у минуту — дванаест милијарди литара за један час! — стропоштава се уз грмљавину низ Викторијине Водопаде. И сву ту масу, 350 километара низводно, укротиће једна брана која ће бити широка свега 30 метара, али зато 140 метара висока.

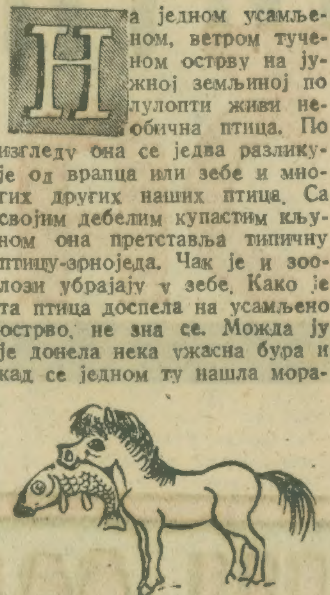
Радови на подизању бране почели су 1955 године. Логор прве четрдесеторице градитеља давно је већ израстао у насеље које данас има 4.800 становника. Ускоро ће их бити 10.000. Свака кап воде за толико људи мора да се доноси са реке, савлађујући 200 метара узбрдице, и да се још прокува пре него што се употреби. Живи се без свежег меса — пут је толико дуг и тако рђав да би се оно покварило пре но што превали половину растојања — без телефона и само с једним лекаром, који, ако се за то укаже потреба, оперише при светлости петролејке.

У пустињи је никло насеље, насеље за свега четири године. Кад брана буде подигнута, људи ће га напустити. Јер, ко ће да живи усред пустиње? Пре две године ту је била само клисура, данас је ту град, а кроз три године блистаће највеће вештачко језеро. На његовој обали стајаће једна од највећих брана и једна од највећих хидроцентрала на свету, која ће давати 7,5 милијарди киловата електричне енергије годишње.

Тада ће се завршити и прича о Кариби.

НЕВОЉА СВАЧЕМУ НАУЧИ

На једном усамљеном, ветром тученом острву на јужној земљиној полулопти живи необична птица. По изгледу она се једва разликује од врапца или зебе и многих других наших птица. Са својим дебелим купастим кљуном она претставља типичну птицу-зрноједа. Чак је и зоолози убрајају у зебе. Како је та птица доспела на усамљено острво, не зна се. Можда ју је донела нека ужасна бура и кад се једном ту нашла морала је ту и да остане, јер је копно било далеко. У старом крају зрна и семења било је у изобиљу, али овде, ма колико птица тражила и пијукала, није се могло наћи ни једно једино. Шта да ради? Ако не једе — угинуће. И птица се „одлучила“ да промени свој јеловник. Уместо зрна и семења јела је јаја морских птица, којих је на острву било много, при чему се уверила да се и од „кајгане“ може сасвим лепо живети. Од зрноједа, птица се претворила у јајоједа.

Далеко на северу, на голим, ветровитим острвима на којима једва да израсте понека биљчица, мале коње које су људи овамо пренели с континента хране усољеним бакаларом. Коњи су се навикли на ову, за њих као биљождере необичну храну, која им, изгледа, чак и прија, судећи бар по издржљивости којом обављају тешке послове.

Ирваси су такође биљождери. Али, они често додају свом оскудном јеловнику, који се састоји од лишајева и маховине, и по којег леминга (норвешког пацова). Неких година, кад је оскудица у њиховој природној храни нарочито велика, ирваси масовно уништавају ове мале глодаре, убијајући их претходно ударцима копита.

Људи су, понекад шале ради а понекад из научничке радозналости, покушавали да човеколике мајмуне, који у природи живе од воћа и дивљих плодова, навикну на добро припремљене, укусне котлете и — успели су у томе. После извесног времена мајмуни су са истим апетитом јели и банане и шницле.

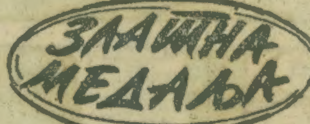
Неки тако мисле...

Већина ловаца који се баве ловом на велику дивљач сматра да је гривасти афрички буфало једна од најопаснијих животиња. Овај афрички буфало веома је брз, јако љут и напада кад год је рањен. Исто тако напада и кад је узнемирен. Напади су му страшни и смртоносни, јер не напушта ловца кога је напао док се не увери да је мртав. Сасвим је друге природе, кажу ловци, буфало који живи на Аљасци. Он не дира човека ако мирно лежи. Ако се покрене, он га уједе и удаљи се.

Казна за пијане возаче

Како се стално повећава број возача који терају кола у пијаном стању, власти у Хелсинкију решиле су да предузму против њих једну ефикасну меру: пијани аутомобилисти осуђују се да одређен број дана — према тежини кривице — раде на оправци друмова.

(7)

РОМАН ОД Г. ГОЛУБОВА

Мада не знам португалски, по тону којим је била изговорена схватио сам шта та реч значи и дигао сам руке. Тек кад сам то учинио, опрезно сам се окренуо. Преда мном је стајао здепаст полицајац у белом тропском шлему.

Судећи по његовом лицу, разговарати с њим било је сасвим бескорисно. У том тренутку отворила су се друга врата, она која су водила у собу. На прагу се појави још један полицајац и покретом главе позва ме да уђем. Судећи по еполетама, био је наредник.

Слегнувши раменима, ја сам, и даље држећи подигнуте руке, ушао у собу. Тамо је владао страховит неред. На самом улазу била се испречила једна сломљена столица. Сто је био одгурнут устрану, постељина испретурана. А крај прозора, заривши згрчене прсте у прљав под, лежао је лицем надоле бивши доктор Ватсон. На дасци од прозора и на поду крај њега видела се велика тамна мрља.

— Ваши документи! — обрати ми се наредник на рђавом енглеском језику.

Пружих му свој пасош.

— Олаф Свенсен, новинар, — промрмља он и диже поглед на мене. — Ви сте Американац?

— Норвежанин, ту стоји јасно написано.

— Ту пише „Осло“. А где је то Осло?

— У Норвешкој. Престоница Норвешке...

Он неповерљиво шмркну и, не враћајући ми пасош, рече:

— Веома жалим, али морам вас задржати.

— Дођавола! — викнух. — Долазим послом, а ви ме сад без потребе гњавите!

— Каквим послом?

Тргох се: том простаку не треба говорити о Атлантиди. И неодређено одговорих:

— Заказао ми је састанак да бисмо се договорили о некаквој трговачкој погодби.

— Трговачкој погодби? — осмехну се наредник. — Он је сиромашан к'о црквени миш. Нити има шта да прода, нити чиме да купи. Синоћ су вас видели с њим код „Морске браће“...

— Позовите телефоном професора Хигинса. Разговарао сам с њим читаву ноћ. Ето мог алибија! — одговорих му.

Наредник се очигледно уплашио. Послушно је пришао телефону, окренуо број и, извињавајући се, запитао Хигинса да ли ме познаје. Затим ми је пружио слушалицу и ја укратко објасних професору у чему је ствар. Хигинс је обећао да ће одмах доћи.

Професоров долазак следио је полицајце. Он им је одржао громовиту говоранцију на звучном португалском језику (како се мени учинило, она се већим делом састојала из погрда) и наредник, извинивши се и саставивши пете, врати ми пасош.

— Како се то догодило? — запита Хигинс гледајући Ватсонов леш.

Наредник оживе.

— Добија се оваква слика, — поче он као да чита лекцију. — Ватсону је неко ноћас дошао. Портир га није видео, јер је био заспао. Пробудила га је бука од туче. Ватсону се то догађало; он се пијан често тукао. Затим је неко из броја шест искочио на трем. Тада је портир отрчао у полицију. Кад смо ми стигли, Ватсон је већ био мртав. По мом мишљењу, он је за време туче пао и разбио лобању о даску на прозору. Али, ипак ћемо наставити истрагу...

— А где је медаља? — запита Хигинс.

Ја сам био сасвим заборавио на медаљу. Где ли је, стварно?

Хигинс поче да испитује наредника. Овај је слегао раменима, цоктао језиком, жмиркао. Судећи по недоумици другог полицајца, они заиста нису нашли никакву медаљу. Куд ли је нестала?

Заједно с полицајцима, још једном смо претражили читаву собу. Пакетић снимака вирио је из оног џепа у који га је Ватсон преда мном ставио, али медаље није било.

— Ствар постаје озбиљна, — рече Хигинс. — Значи, неко је тражио баш медаљу. Људе не убијају тек тако чак ни на Азорским Острвима. Коме је толико било стало до медаље из Атлантиде?

„Ми нећемо тражити благо“

Ослободивши се најзад полицајаца, Хигинс и ја одржали смо мало саветовање у винском подруму на углу улице.

— Ја све више верујем том Ватсону, — рече на крају професор. — Очигледно, неко је прислушкивао ваш разговор, или је још од раније пратио Ватсона. Треба одмах почети с тражењем нестале медаље и целу ствар доставити локалном листу. То ће нам, верујем, бити од користи.

Нажалост, ја нисам имао времена да се позабавим тајанственим убиством несрећног доктора Ватсона. Кроз један час „Викинг“ треба да дигне сидро. Тамо су већ, свакако, свирали на узбуну због мог нестанка. Да ли ћу моћи да приволим вођу експедиције Рисер-Хансена да се задржи

још један дан? Али, познавајући нарав нашег „старца“, како смо га иза леђа звали, сумњао сам у успех.

— Ипак, покушајте, — рекао ми је Хигинс. — Замолите га, најзад, у моје име. Атлантида је у питању! А дотле ћу се ја сам позабавити овим мрачним догађајем.

Отишао сам на пристаниште и спустио се каменим степеницама које су водиле до саме воде. Али, на месту где је обично пристајао наш чамац играла су се три малишана. Покушао сам да од њих дознам да ли је чамац већ долазио, но они ме нису разумели и одговарали су ми добродушним осмесима који су им откривали блиставе зубе. Срећом, ускоро је наишла нека рибарска барка и ја сам, служећи се гестовима, замолио да ме превезу до брода. Кад сам већ био у барци, чух како ме неко зове. Погледах према обали од које сам се удаљавао. На степеницама је стајао сед Црнац и махао сламним шеширом. Његово лице било ми је познато. И ја се сетих како је мицао уснама читајући новине у крчми „Морска браћа“. Шта је сад хтео од мене?

... Алуминијумски бок „Викинга“ бацао је на воду блиставе отсјаје. Радиста Ерик Заукел пушио је, лењо наслоњен на уже. Замолио сам га да ми тихо баци лествице, али се он само осмехнуо, одмахујући својом риђом главом. У том тренутку над ограду се наже тамноцрвено лице нашег капетана Кнута Расмусена.

— О, Свенсен! — с намештеним изненађењем проговори капетан. — Већ сам мислио да ћете заувек остати на острву. Или сте, можда, дошли да се опростите с нама?..

Изрекавши још неколико сличних ироничних примедби, он најзад нареди да се лествице спусте и ја се попех на палубу.

У вратима крманошеве кућице, као за пакост, стајао је „старац“ шиштећи кроз своју лулу. Крајеви његових седих бркова били су борбено накострешени. Рђав знак!

„Напад је најбоља одбрана“, — прође ми кроз главу и ја, испрсивши се пред њим као на паради, рекох полугласно:

— Молим вас да ми опростите, професоре. Доносим изванредно саопштење. Саслушајте ме...

Он се толико зачудио да је чак извадио лулу из уста и покретом главе позвао ме у крманошеву кућицу. Капетан је ушао за нама и брижљиво затворио врата, заклањајући их, за сваки случај, још и својим широким леђима.

Испричао сам о свему што ми се догодило, наводећи све појединости, не би ли им та чудна прича изгледала што веродостојнија. Вођ експедиције је ћутао, не дижући поглед и заузет пућкањем на лулу. Капетан ме је пажљиво слушао, уживљавајући се у моју причу. Климао је главом, пуцкао језиком, буљио очи и на његовом округлом, од ветра препланулом лицу смењивали су се изрази ужаса и чуђења.

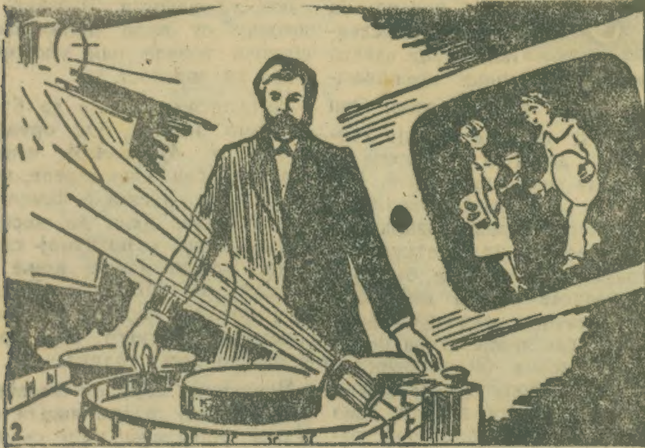
(Наставиће се)

ОД ПЕЋИНСКОГ ЦРТЕЖА ДО ЦРТАНОГ ФИЛМА

Обликујући људе и животиње, уметници су одувек гледали да им дају што више живота. На изванредним сликама преисторијског човека, које је радио у пећинама, затим на египатским фризовима, на Фидијиним радовима и на старим тибетанским статуетама које имају по више руку види се, ако човек зна да их посматра, покрет који даје утисак животног кретања.

После многобројних твораца магичних лампи и разних опсенара, којима је обиловао деветнаести век, Белгијанац Жозеф Плато начинио је, 1828 године, малу направу — фенакистископ. Њу сматрају за полазни степеник будућег светског успона живих слика, које ће тријумфовати у цртаном филму.

Крајем 19 века, у Паризу је једног дана освануо плакат којим су позивани грађани да присуствују приказивању „Оптичког позоришта". Парижани су том приликом могли први пут да виде на платну „оживеле слике" које је начинио Емил Рејно, претеча правог цртаног филма. Публика је пуних седам година посматрала разне траке са обојеним цртежима које је он стварао. Од свих трака његовог „фантастичног кабинета" до данас су очуване свега две. Несхваћен од пријатеља, остављен од публике, Емил Рејно је, после неколико година рада на овом пољу, напустио свој проналазак.

Прошло је дванаест година од првог приказивања филмова браће Лимијер у „Великој кафани" у Паризу кад се на треперавом платну појавио „фантош" Емила Кола. Познати карикатуриста онога доба и сарадник великих француских листова, он је, 1908 године, начинио неколико цртаних филмова који су оправдано доживели успех. Његови филмови били су пуни поетских и необично смешних садржина. Кол је сам, за свој рачун, произвео око 400 филмова.

Године 1912, предузеће „Еклер" из САД понудило је Колу да за њихов рачун производи „Еклеров амерички журнал". Од дана његовог приспећа у Америку, цртани филм почиње да се уздиже ка великом успону, на коме ће срести свог највећег творца.

У току дугогодишњег рада, Волт Дизни је створио на стотине кратких и дугих цртаних филмова, на стотине разних фигура које су блиске најширој филмској публици. Створио је небројено много стрипова и најчуднији град на свету — „Дизниленд". Може се слободно рећи да, вероватно, нема школоване особе у свету која није чула за његово име. У Америци су и други покушавали да стварају јунаке цртаних филмова. Тако су рођени Попај, Бети Буп и још неке личности, али ниједан уметник није успео да изрази ликове са толико људских и човечних особина као што их имају јунаци Волта Дизнија.

WALT DISNEY'S Најзад — ЛУЛА МИРА

НАСТАВИЋЕ СЕ

КРОЗ ЖИВОТ И ШКОЛУ

КАКО СУ НЕКАД УНИШТАВАНЕ ШУМЕ

Некада, чак још и у прошлом веку, шуме су у Србији биле прашуме. Но, кад је становништво почело да се множи, осетила се потреба за њивом, пашњаком и ливадом. Сељак је немилосрдно секао шуму, и то не само ради потребне земље, него и да би саградио кућу и добио дрва за огрев. Потребан му је био и новац, а њега је могао добити од сече шуме и продаје дрвета. Немоћно, шуме се повлаче из долина наших река и питомијих побрђа, где се насељавају људи. После долази до изградње железничких пруга и стварања рудника. Дају се концесије и врше се разне шпекулације. Поред тога, шуме уништавају и козе, пожари и бесправна сеча.

Слабо се водило рачуна о томе да шуме штите оранице, ливаде и воћњаке од бујичних наноса, а изворе и лековите воде од пресушења, као и о томе да су шуме један од важних извора народног здравља.

Последице су биле веома тешке. У једном извештају из 1891 године каже се: „Наше чувено богатство у шумама почиње да се претвара у сиромаштво".

Србијом харају бујице. Шест година после овог извештаја, пише се у једном прогласу: „Две године узастопце страдају наша села и градови од поплава. Да су сачуване наше шуме, данас би много мање њих сузе лили и невоље трпели".

„Лешеви људи, жена и нејаке деце, десет воденица порушено, железнички мост здробљен, пруга на дужини од 500 метара одбачена" — каже се у једном допису из 1900 године.

Године 1939 једна бујица нанела је за 20 минута штету од три милиона динара и уништила једанаест људских живота. Исте године бујица је у Белој Паланци однела седамнаесторо деце и 46 кућа.

Сматра се да је за време последњег рата посечено око сто хиљада хектара шуме за искоришћавање, а у страху од народних бораца непријатељ је правио такозване заштитне појасеве и посекао шуме на простору од 20.000 хектара.

Народне пословице о раду

Нема јела без дјела.

Нема хлеба без руку, а нема руку без хлеба.

Ко не мари за рад, нек' не виче на глад.

Како предемо, тако и једемо.

Нема слађе вечере од оне трудом стечене.

Бадава добро семе, кад је рђаво орање.

Како њиву гајиш, тако ће и она тебе.

На вука и на зеца треба једнако пушку истурити — тј. добру земљу и слабу треба једнако радити, иако неће обје једнако родити.

Што је земља лошија, то је боље треба обрађивати. — У народу има и друга пословица: Мршаву и неплодну земљу не ори.

ПУЛС КОД ЉУДИ И ЖИВОТИЊА

Број откуцаја пулса зависи од величине једног бића: уколико је тело веће, утолико је тај број мањи. Тако је код колибрија избројано 1.000 удара у минуту, код миша 300, код људи 70—90, а код слона 35—40.

ПОСЛЕ МИЛИОН ГОДИНА...

У Словачкој је недавно откопана вилична кост једног мастодонта. Она је сломљена на три дела, од којих је највећи дуг један метар и тежак 75 килограма. Цени се да је вилица припадала животињи која је живела пре милион година.

МЕДВЕД у ОКСФОРДУ

Друга времена — други обичаји! Данас се не би могло ни замислити да студент доведе свог пса у неприкосновене одаје једног енглеског универзитета; пре сто година, пак, по двориштима, аулама и студентским собама мували су се пси свих раса и величина, пратећи своје младе господаре, којима „дружење с науком" није умањило „спортски дух".

Универзитет у Кембрицу забранио је још пре 150 година држање паса. Кад је чувени песник Бајрон ступио на овај универзитет, и њему је саопштено да не може довести своје псе. Али, како није постојала наредба којом би се изричито забрањивало држање медведа, он је набавио једног и сместио га на тавану крила за становање. Године 1807 пише Бајрон једној својој познаници: „Имам новог пријатеља, најбољег на свету, једног припитомљеног медведа. Кад сам га овамо довео, питали су ме шта ћу с њим да радим, а ја сам одговорио да ће и он овде да студира. Овај одговор изазвао је очигледно недопадање".

Невоље због крекетуша

У историји старих енглеских универзитета познат је још један сличан случај. Френсис Бекленд (1826-1880), познати енглески зоолог, целог свог века вукао је за собом понеку животињу. Кад је као студент дошао у Оксфорд, донео је једног припитомљеног орла. После дугих прегањања, успео је да добије дозволу да га сме држати у својој соби. Али, овај необични пансионер био је узрок свакодневних незгода и Бекленд је најзад био приморан да се од њега растане.

С једног путовања по Немачкој, будући зоолог донео је нове животиње: једно туце жаба-крекетуша. Незгоде с њима почеле су још на повратку у домовину. Јер, тек што су путници у возу почели да дремуцкају, жабе су наједном из свег гласа закрекетале. Беклендови сапутници уплашено су поскакали, а кад су открили порекло ларме стали су да прете да ће боцу са жабама бацити кроз прозор. Бекленд је тада стао жестоко да тресе боцу и жабе су се умириле. То се понављало за време читавог пута. Најзад су Бекленд и његове жабе стигли у Оксфорд. Но, незгоде ипак нису престале. Већ сутрадан ујутру једна радознала собарица подигла је поклопац с тајанствене боце и кад су жабе стале да крекећу она се толико уплашила да је бацила боцу и побегла. Жабе су искористиле стечену слободу, искочиле су кроз прозор и завршиле живот у кљуновима енглеских пловки и рода. У сваком случају, Бекленд их никад више није видео.

Љубимац студената

Неколико месеци касније, довукао је он у своју студентску собу један сандук из кога је искочило неко створење велико као одрастао овчарски пас. Али, то није био пас, већ медвед из либанских шума. Имао је тек неколико месеци и, сасвим природно, после тако дугог путовања био је жељан кретања. Пре но што су могли да га спрече, излетео је из собе, весело претрчао преко дворишта и нестао у првим вратима на која је наишао. На несрећу, то су била врата универзитетске капеле, у којој се баш одржавала служба. Дебели црквењак чуо је неку неуобичајену буку на вратима и подигао је прекоран поглед према преступнику. Кад је угледао медведа, полетео је к њему, витлајући сребрном палицом, знаком свог достојанства. А кад је медвед побегао из капеле, њега је наједном издала храброст. Забравио је врата и, за сваки случај, сакрио се иза олтара.

Медвед, исто толико уплашен, стао је да трчи по дворишту и да вија псе, који су у то време још имали пуно право грађанства у овој високој установи. Бекленд и његови пријатељи успели су некако да га сатерају у један угао и да му на главу набаце студентску тогу. Кад је Бекленд покушао да га, тако закукуљеног, узме у наручје, медвед је зграбио руку свог господара и — са огромним задовољством стао да му сиса прсте на руци. Тако су га, смиреног као сито одојче, одвели у Беклендову собу. Од тог дана медвед је постао општи љубимац студената. Бекленд му је дао име Тиглат-Пајлзер, скраћено Тиг.

На ужас професора, са студентским шеширом на косматој глави и огрнут студентском тогом пратио је Тиг свог господара на доручак и на веселе вечерње скупове, увек спреман да проба од сваког јела. Највише је волео колаче и сладолед. Понекад је Тиг добијао нападе беса, али била је довољна једна нежна реч и прст који би смео да сиса и он би се сместа умирио. Ништа му није било страшније но да остане сам, и то у мраку. Кад би га Бекленд понекад оставио увече самог у соби, он би тако тужно урлао да би разбудио читав колец и све псе у њему.

Најзад је универзитетским властима досадило лајање паса и мумлање медведа, па је издата строга наредба „против држања паса у зградама универзитета", Бекленд се узалуд позивао на очигледну зоолошку чињеницу да медвед није пас. Није му остало ништа друго него да веже Тига ланцем и да га смести на један празан плац у суседству, који није припадао универзитету. Кад би ноћу Тиг сувише жалосно цвилео, његов господар би га кришом довео у своју собу, везао га за ногу од постеље и обојица би заспали задовољни.

Тиг „купује" шећерлеме

Ускоро је дошао школски распуст и Бекленд је са својим љубимцем отишао на село. Сељаци су разрогаченим очима гледали студента и његовог четвороножног пријатеља који су сваког дана заједно одлазили у шетњу. Тигу се на селу највише свидела мала трговина у којој му је Бекленд понекад куповао шећерлеме. Једног дана искрао се Тиг из собе и кренуо право према трговини. Стара трговкиња, која је с наочарима на носу седела за тезгом и плела, механички је дигла главу кад је звоно над вратима зазвонило. Ужаснуто крикнувши и заборављајући на свој реуматизам, у три скока прелетела је степенице које из радње воде горе, у стан. Тиг се није узбудио. Мирно је сео на тезгу и стао да празни теглу са шећерлемама. Кад је и Бекленд ускоро стигао, сав задуван од трчања, Тиг га је дочекао задовољним мумлањем.

Ујесен су се оба пријатеља вратила у Оксфорд. Али, Тиг је сад био одрастао, јак медвед и изгледао је прилично застрашујуће. Поред тога, све чешће је западао у лоше расположење и тада га је могло умирити само неколико шамара — ако би за то неко уопште нашао храбрости. Тада је Бекленду остављено да бира: или ће се растати од свог љубимца, или ће морати да заједно с њим напусти универзитет. Он се, иако тешка срца, одлучио за прво и медвед је опет кренуо на пут: послали су га лондонском зоолошком врту. Но, Тиг се није могао навићи на живот у кавезу: престао је да узима храну и једног јутра нашли су га мртвог.

МАЛЕ ЗАНИМЉИВОСТИ

КАМЕНИ ВРТ

Врт Артура Мартина у близини града Аркола, у америчкој држави Илиноису, претставља привлачно место за туристе, који често долазе овамо и из удаљених крајева само да би га видели и дивили му се. Лепота, а и необичност овог врта састоје се у томе што је сваки његов кутак украшен предметима добијеним обликовањем обичног камена. Мартин са својом женом већ 20 година ради на овоме. По његовим речима, жеља му је да докаже да не сија само драго камење. На простору од седам јутара земље он је, слажући и причвршћујући малтером камен по камен, направио разне декоративне предмете. Ту се могу видети: кућице за птице смештене на врху камених обелиска, камене клупе, чесме, ограда, велике саксије, разнобојни мозаици и многе украсне фигурине направљене од обичног камена, што, у целини, оставља изванредан утисак.

КАД СЕ МЕРИ НЕ МОЖЕ УХВАТИТИ МЕРА...

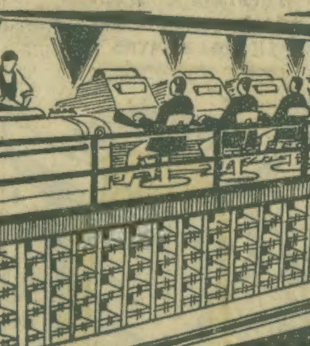
Бушел је мера, али није свуда једнака. Употребљава се у Америци, али вам ни Американци не могу тачно рећи колика је то мера. Тако, например, један бушел ражи у Луизијани тежак је 14,5 килограма, у Калифорнији 22 килограма и 680 гр. Један бушел јечма у Луизијаниизноси 14.5 килограма, а у многим другим америчким државама 25 килограма и 400 грама. Због овако великих разлика, Министарство пољопривреде сматра да бушел као меру треба потпуно избацити из употребе, а да се за жито уведе стандардни систем мера.

★

ТРАМВАЈИ СА ЕЛЕКТРОНСКИМ „МОЗГОМ"

Ускоро ће у Стокхолму бити пуштени у пробни саобраћај први трамваји којима ће управљати електронски „мозак". Кондуктер ће имати да посредује само у случају квара електронског уређаја.

МЕХАНИЗОВАНА ПОШТА

Распоређивање писама по поштама ради њиховог слања у одређена места врло је сложен и спор посао. Зато је америчка поштанска служба увела нарочите механизоване уређаје, који аутоматски врше одабирање поштанских пошиљака. Захваљујући њима, пет службеника је у стању да у току једног часа издвоје 15.000 писама за триста различитих места опредељења. За то време они би на досадашњи начин могли да класификују 7.500 писама, и то за свега 75 разних места. Рад са овим уређајем је врло једноставан. Писмо се аутоматски појављује испод једне стаклене плоче. Службеник, прочитавши адресу, притискује одређено дугме и пошиљка одлази у једну од преграда које се налазе у доњем делу уређаја.

Дозвола за Аранду

У области Аранда, у срцу Аустралије, 3.500 километара далеко од Сиднеја, последњи остаци аустралиских урођеника преживљавају своје камено доба. Они не знају за куће, немају гвоздених алата и грнчарије и проводе цео живот наги. Пошто су страховито осетљиви на болести цивилизованих људи (нарочито их десеткују туберкулоза и велике богиње) аустралиске власти забраниле су приступ у ову пустињску област, где температура ретко силази испод 50 степени у хладу. Дозволу за путовање у Аранду могу добити само етнографи и антрополози, ради проучавања ових наших преисториских предака, који се, по мишљењу неких научника, налазе на ступњу развитка неандерталског човека.

Од милион урођеника, колико их је било у време доласка белих људи у Аустралију, данас их је остало око 47.000. Они брзо изумиру и кроз неколико деценија више их неће бити. Највећу пажњу научника привлаче Питжантжари. Они имају долихоцефалан облик главе, густе обрве као настрешнице и тамну, али не црну кожу. Сва деца, а и неки одрасли, имају плаву косу. Језик им је врло примитиван и приликом говора помажу се прстима. Живе у свету празноверја и магије и имају изванредно развијене инстинкте. Често се споразумевају на великој удаљености. Наравно, у питању су врло примитивни сигнали позива или упозоравања на опасност.

Питжантжари знају да броје само до три. Од оружја служе се бумерангом, вумером за избацивање стреле, ножевима од силекса и каменим буздованима. Деца до десете године живе у потпуној слободи, јашући дивље коње и играјући се поваздан. После тога почиње период њиховог спремања за живот, који траје пет до десет година.

Научници који су недавно обишли ово племе нашли су једног урођеника који се по изгледу није разликовао од осталих, али је одлично говорио енглески. На њихово чуђење, он им је објаснио да је син Намаџире, врло цењеног сликара — урођеника, чије је име познато и ван граница Аустралије. Па ипак, читава породица и даље живи у родном крају, једноставним животом Питжантжара.

Код ових наших савременика из каменог доба не постоји својина. Научници су покушавали да поклоне својим водичима накит и огледала. Но, и поред велике привлачности за примитивне Питжантжаре, ти предмети су само ишли од руке до руке и никада нису стекли сопственика.

Фран Левстик

Отац Франа Левстика био је сиромашан сељак у Сподњим Ретјама код Великог Лашча, где се родио и Фран (1831). Кад је дечак завршио основну школу у родном месту и пошао да настави школовање у Љубљани, једино што је могао да понесе са собом то је била љубав према родном крају, сељачкој словеначкој земљи и људима који на њој живе. Готово целог живота пратила га је сиромаштина; године беде биле су дуге и честе, а он се ипак упорно борио за своје књижевне и политичке идеје. У деценијама после револуције 1848 године, Фран Левстик био је најзначајнија и најкрупнија личност у словеначкој књижевности: песник и прозни писац, књижевни теоретичар и политички идеолог.

У гимназији је Левстик био добар ђак; једино му је математика задавала невоље. Године 1853, пред саму матуру оболео је од очију и није могао да се припрема за испите. Идуће године није смео да се пријави, бојећи се да ће му оцена из математике покварити одличан успех, који је желео изнад свега. Тако је Левстик због математике остао без матуре, да је никад више не положи. Касније су често његови противници истицали да је „недовршен ђак", настојећи да тиме умање значај његове књижевне и јавне делатности. Међутим, Левстик је и у гимназији стекао лепо знање, а касније, као домаћи учитељ, он је стално читао и студирао највеће европске књижевнике и темељно је проширио своју културу. Већ зарана заволео је Вукове збирке српских народних песама, па су и оне биле предмет његових проучавања, што је нашло одраза у Левстиковим најзначајнијим књижевно-теоретским списима.

Није се хтео одрећи...

Прву песму Левстик је објавио 1849, као ђак четвртог разреда гимназије, а прву збирку песама пет година касније. Продао ју је једном љубљанском издавачу за 35 форината, а овај ју је штампао у 500 примерака. Црквене власти, тада у Словеначкој врло моћне, запленилe су ову прву Левстикову књигу, као четрдесетак година касније и Цанкареву. И једну и другу прогласиле су за „саблажњиве и опасне по веру". Међутим, школска омладина топло је примила Левстикове песме, па је директору гимназије у Љубљани наређено да их конфискује ако их нађе код својих ђака.

Кад су изишле његове песме, Левстик се налазио у богословији у Оломуцу, у Чешкој. Ни он није био поштеђен он клевета и прогона; оптужили су га управи богословије да је писац „саблажњивих и богохулних песама". Тражили су од њега да се одрекне својих песама, а пошто он то није хтео да учини морао је, почетком 1855, да напусти богословију. Тако је почео животни пут Франа Левстика, испуњен често чемером и бедом, али увек поносан и слободан.

Левстик је постао најпре домаћи учитељ, служећи у разним словеначким крајевима код имућнијих људи. Био је тада обичај да богати људи узимају за своју децу домаће учитеље, који су их припремали за испите у јавним школама и бринули се за њихово васпитање. Домаћи учитељи, обично сиромашни али способни и вредни студенти, даровити младићи, често су зависили од самовоље својих послодаваца и чланова њихове породице. То је осетио и Фран Левстик, кад му је један гроф безразложно, или можда на нечију клевету, изненада отказао службу и оставио га без икаквих средстава. Левстик се тада склонио код једног пријатеља, где је провео извесно време.

Како је настао „Мартин Крпан"?

Баш те, 1858 године, Левстик је објавио три своја знаменита дела: дивну приповетку „Мартин Крпан", путопис „Путовање из Литије до Чатежа", у коме је изнео идејне смернице и програм за будућу словеначку књижевност, и критички теоретски оглед „Погрешке у словеначком писању". Та три Левстикова дела значила су прелом у словеначком културном и књижевном животу, а идеје које је он у њима изнео прихватио је млади нараштај. Приповетка „Мартин Крпан" већ је одавно позната читалачкој публици широм наше земље и заступљена је увек у свим антологијама југословенске уметничке прозе. У словеначкој књижевности она заузима нарочито место, јер је њоме Левстик дао класичан пример словеначке уметничке прозе засноване на народном говору и изразу.

Као домаћи учитељ по разним крајевима у унутрашњости Словеначке, Левстик је своје слободно време проводио с људима из народа: пратио је њихов живот, слушао њихове свакидашње разговоре, песме и приче о догађајима и људима из прошлих времена. Познавао је добро народне обичаје и веровања и волео је типове из народа који су сачували стара словеначка сељачка обележја. Сматрао је да је народни живот неисцрпна ризница најлепше и најзанимљивије грађе за сваког књижевника. У народу је настао и дивни Левстиков Мартин Крпан, коме је он дао књижевни облик. Повест о Мартину Крпану, „снажној и силној људини", који је, по народном предању, у старо време живео у селу Врху на Нотрањском, Левстику је испричао сељак Мочилар, кад су једне недеље по подне седели на клупи, одмарајући се у сенци липе.

Кратко, али значајно путовање

Пут од Литије до Чатежа (оба места су на Сави) није дуг. Може да се превали брзо и без великог напора. Пре сто година, кад је Левстик с једним својим другом пошао на тај пут, била је јесен и дан св. Мартина, коме се нарочито радују виноградари, јер се тада „шира претвара у вино и клети по винородним брежуљцима дубоко у ноћ одјекују од песме". Чатеж је у Долењској Словеначкој. Левстик је хтео да упозна и те делове своје домовине. На свом путовању по бреговима и густим јеловим и боровим шумама, пропланцима, виноградима и селима он је сусретао словеначке сељаке, разговарао с њима и они су се заједно веселили, јер је те јесени била одлична берба грожђа. Сусретао је и разне необичне људе из народа, и сваки је од њих имао своју занимљиву повест.

Тај пут од Литије до Чатежа, што га је Левстик описао у свом малом али лепом и ванредно значајном путопису, уствари је указао и пут младом нараштају словеначких књижевника, јер је то пут у народ, ка изворима његовог живота. Поред описа природе и људи, Левстик је изнео и мноштво мотива који живе у народном предању и који су достојни уметничке обраде. Неке од њих обрадио је касније сам Левстик, а Јосип Јурчич, познати словеначки приповедач и први Левстиков ученик, готово је у целости прихватио мотиве на које је Левстик указао и обрадио их у низу својих познатих и омиљених романа и приповедака.

Ускоро је за Левстика настао дуг низ мукотрпних година, несталне службе и сиромаштва. Упркос свему томе, он је баш у то време у својој јавној делатности храбро иступао као борац за поштење и начелност у словеначком политичком животу. Године 1872, Фран Левстик постаје службеник у Лицејској библиотеци у Љубљани, што је остао све до смрти, 1887. Последње две године провео је у тешкој болести, сломљен напорима и невољама живота, који је за њега претстављао само непрекидну борбу.

ОД СУМРАКА ДО ЗОРЕ

Кад падне ноћ, људи одлазе у сигурне заклоне својих домова, и не помишљајући да баш тада милиони животиња почињу борбу за опстанак. Додуше, и у природи је најживље од рађања до заласка сунца. С првим сумраком, дневне птице напуштају поља и одлазе на „горње спратове" дрвећа, да би тамо у што већој сигурности провеле ноћ. Но, истовремено, неке друге птице, многобројни инсекти, па и сисари, напуштају своја дневна склоништа и одлазе у поља или на обале река да траже храну. Сумрак је време кад срне и лисице, јазавци, јежеви и куне крећу на далеке „истраживачке" путеве. У току тих неколико минута, док траје полумрак, велик број шумских становника чучи у заседи и вреба погодан тренутак да се докопа каквог залогаја. Тамо где се трска и трава распростиру по плићацима, пливају и роне патке. Чапље и остале штакаре стоје мирно на својим дугачким ногама и чекају да кљуном, као харпуном, прободу неку рибицу која је туда хтела да прође.

Ноћне животиње имају изванредну способност распознавања и сналажења у својој средини. Например, оне знају да до одређеног дрвета треба начинити три скока, а да им се јазбина налази ,рецимо, четири скока на другој страни. Њихови инстинктивни покрети сами их тамо воде: шест скокова и заокрет надесно, или још три скока и нагли заокрет улево. Захваљујући тој нагонској оријентацији животиње се лако спасавају пред непријатељем.

Право је чудо колико има животиња које долазе увек на исто место, да ту преспавају ноћ. Оне, истина, не намештају постељу, али многе од њих имају своју „спаваћу собу". Бумбара ћемо свако вече затећи у истом ружином цвету, и то од дана кад се излегао па до оног вечера кад ће ружа последњи пут да склопи своје круничне листиће. Лептир такође тражи, сваког сумрака, свој лежај на кори неког дрвета. У сувом зиду од камена могу се приметити зоље како спавају с главом надоле, окачене о гнездо у коме се развијају њихови млади. Друге су пронашле пукотину која их штити од ветра и у њој спавају склупчаних пипака и савијених ногу. Неке су се извалиле на бок, друге на леђа и спавају дубоким сном све док их не пробуде јутарња светлост и сунчана топлота.

Птице спавају углавном на истом легалу, не одлазећи у гнездо које су можда изградиле у неком другом крају шуме. Јер, гнездо није птичји дом, већ место за лежање на јајима и одгајивање младих. Птица спава у гнезду само ако у њему има јаја или младунаца које треба чувати од ноћне свежине. Иначе, ноћ проводи на грани, често баш на истом дрвету.

Занимљиво је да већина птица селица путује ноћу, иако изгледа да им мрак смањује способност вида. Није искључено да је то због тога што дан обично проводе у трагању за храном. Ове птице се спуштају на земљу чим сване, затим се наизменично хране и одмарају до вечера, кад поново узлећу. Обрнуто се догађа с ноћним бубоједима, који дању путују а увече се спуштају на земљу. Слепи мишеви, међутим, дању спавају, а ноћу лете и траже храну.

Ни човек најбујније маште не би могао да замисли колико много инсеката лети у тами ноћи. Има и таквих који ноћу слећу на цветове, јер су ови дању затворени. Пошто пчеле не могу да их оплоде, јер оне „раде" и разносе полен само дању, то би ово биље изумрло да није инсеката ноћних посетилаца.

У пуној помрчини, али коју ће ускоро да смени праскозорје, многе животиње почињу да се понашају као да знају колико је сати. Било да је небо без звезда или да је светло, црвендаћ без задоцњења почиње своју кратку песмицу, коју пева тачно пред зору. Дрозд ступа на позорницу природе такође у одређено време. Док се одвија лишће заспале детелине, и док се прва сунчана светлост пресијава на капљицама росе, слепи мишеви журе у пукотине стена, својим домовима. Док сове хитају шупљим стаблима, врапци се већ јављају с кровова. Ноћне глисте враћају се у своја подземља, а ноћни лептирови скривају иза камења или се склањају под дебла посеченог дрвећа. И срна се повукла у честар, зец у јазбину, а јазавац и куна у своја дневна пребивалишта.

Чим се сунце помоли, птице напуштају своја легала и њихова песма одјекује пољем.

ЉУДИ СА ДВА ТАЛЕНТА

Сара Бернар није била само велика глумица, већ и одлична вајарка. Ево још примера људи са два талента. Истакнути француски глумац Фалконие био је одличан нишанџија стрелом. Најбољи тумач Шопенових дела и први претседник

пољске републике, Падеревски, био је страствени живинар. Причају да су његове кокоши спадале међу најлепше у Европи. Велики чешки виртуоз Кубелик прославио је своју земљу колико као виолиниста, толико и као играч шаха, јер је односио многе победе на међународним сусретима.

ЧУДО ЉУДСКЕ ОТПОРНОСТИ

Француски географ Дивернције (1840—1892) забележио је у току својих истраживања у Сахари температуру од 67,7 степени у хладу и, мада је ова страховита врућина трајала више од два часа, он је остао у животу. Многима његова издржљивост може изгледати невероватна. Па ипак, то је шала у поређењу са експериментом који је недавно извео др Тајлор са калифорниског универзитета. Овај лекар остао је 14 минута у једној комори где је температура износила 80 степени изнад нуле, а у току последња два минута подигао је температуру чак и на 128 степени! Унутрашња температура његовог организма износила је за то време 40,6 степени. То што је он успео да остане жив на температури кључања воде има да захвали малом степену влаге у ваздуху, што му је омогућавало да се обилно зноји и да се тако брани од смрти коју би оволика топлота неминовно проузроковала. Иначе, кад влажност ваздуха износи, например, 40 процената, човек на раду с муком може да издржи температуру од 34 степена.

Не зна се тачно колику хладноћу може да издржи људски организам. У Скандинавији постоје клубови купача-аматера који се купају усред зиме, на температури од 10 до 15 степени испод нуле. Јединствен случај у овом погледу забележен је у Чикагу 1951 године. Нека лако обучена жена нађена је једног јутра смрзнута на улици, пошто је целу ноћ провела на температури од минус 15 степени. За то време температура њеног тела била је пала на свега 18 степени. Одмах је пренета у болницу, где је, после постепеног загревања, дошла себи. Приликом вештачког замрзавања у циљу лечења, температура организма се у току 48 часова спусти на 30, па и на 28 степени. Тиме се успорава рад свих ћелија, што делује окрепљујуће на организам.

Сан је једна од најважнијих биолошких функција и сваки човек, хтео он то или не, проведе трећину живота у спавању. Између шесте и дванаесте године потребно је 12 часова спавања дневно, од 12 до 25 година неопходно је осам часова, а људима и женама до 50 година који се нормално замарају довољно је седам сати. Старци и старице немају потребе да спавају више од пет до шест часова. Још од старина утврђено је да људски организам, у најповољнијим условима, не може да издржи више од десет дана без сна. Инквизиција је у XVI веку у Италији, у циљу изнуђивања признања, примењивала мучење познато под именом „вићилија". Оно се састојало у томе што се осумњиченом није допуштало да заспи. Но, са овом праксом морало се престати, јер је редовно доводила несрећног сужња до лудила.

Док недовољно спавање убија човека, претерано спавање није проузроковало још ниједан смртни случај. Рекорд у томе држи један Рус који је без прекида спавао пуне 22 године. Чувени физиолог Павлов (1849—1936) проучавао је ово природно чудо на психијатриској клиници у Лењинграду. Захваљујући вештачком храњењу, овај необични спавач није умро.

Пре три године, Американац Џек Вафер није појео ни залогаја у току 72 дана, три сата и три минута. Последњи минут био је нарочито значајан, јер му је омогућио да потуче светски рекорд у гладовању, који је држао један индиски факир, и да заради суму од 30.000 долара, на колико се био кладио. Највећи подвиг у овом погледу, који се несрећно завршио, извела је једна Индускиња пре три године. Она је одлучила да пуних шест месеци ништа не једе. Узимала је само неколико капи воде дневно и — умрла је после 135 дана поста. У једној старој хроници забележен је случај једанаестогодишњег дечака Гијома Геја, који је услед неког необичног обољења престао да једе априла 1760 године, а поново је окусио неколико капи млека тек 10 априла 1764. После тога, дечак је продужио да се храни потпуно нормално.

Многи људи покушавали су да постану рекордери у гладовању, али нијендан није помишљао да се такмичи у лишавању свог организма течности. Ни најиздржљивији људи, нашавши се у пустињи без капи воде, нису успели да остану у животу дуже од шест дана. Нормално, човек унесе у свој организам два литра течности на дан. Рекорд у пијењу држи један Баварац, који је у стању да попије осам литара пива у размаку од свега десет минута.

Колико човек може да издржи без ваздуха? Херодот је забележио случај једног грчког војника у персиској служби који је за казну морао да рони три миље под водом. Најбољи савремени арапски, индуски, малајски и тахићански рониоци могу да остану под водом највише четири до пет минута. Најдуже задржавање под водом у једном провереном случају износи три минута и 58 секунди. Професор париског Медицинског факултета М. Бине извршио је више хиљада експеримената с најиздржљивијим људима, али ниједан није успео да се лиши ваздуха дуже од два минута и 20 секунди. Нормалан човек, без тренинга, не може да издржи без ваздуха дуже од 40 секунди.

Колики бол може да поднесе човек? На ово питање још нико није дао тачан одговор, али помоћу савремених апарата за мерење бола, „долориметра", и „алгезиметра", и јединице бола која се зове „дол", могу се мерити болови разне јачине. Зависно од врсте, бол се пренесе брзином од пет до шеснаест метара у секунди. Убод иглом проузрокује бол од пола дола, док бол од каменчића у бубрегу износи десет дола. Многи сматрају да ватра проузрокује највеће болове.

Ларма је један од највећих непријатеља савременог човека. Француска Академија наука прогласила је ларму главним узрочником муцања, чира у стомаку, грчења стомачног мишића пилоруса и хистерије. Бука од 50 фона проузрокује први осетнији замор. У канцеларији која ради с публиком ларма износи 24 до 40 фона. Радио-апарат који снажно емитује производи 70 до 80 фона, што је већ штетно по здравље, а брзи воз у пролазу ствара ларму од 100 фона. Ларма од 130 фона прво проузрокује бол, а затим и смрт.

Недавна анкета Светске здравствене организације показала је да од рођења до смрти на људски организам делује 999 штетних чинилаца.

Од свих костију у човечјем телу, бутна кост је најјача, јер може да издржи притисак од 756 килограма.

ПРЕТЕЧЕ ЕСПЕРАНТА

Покушаји да се створи један међународни језик — „светски", како су га називали — датирају још од II века наше ере кад је римски филозоф и оснивач научне медицине Клаудијус Гален створио један идеографски систем за споразумевање међу људима разних нација.

У XIII веку, у епохи крсташких ратова, игуманија манастира Рупертеберга, Хилдегарда, покушала је да створи универзални језик.

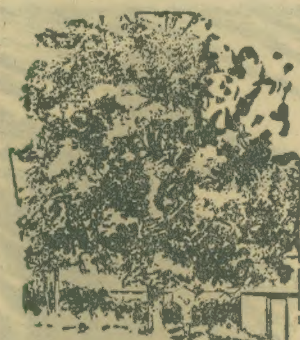
Арапски шеик Мохмеидин израдио је, у XVI веку, међународни језик који је назвао „Балаибалан".

Проблем међународног језика био је предмет филозофских студија, најпознатијих мислилаца, као што су Мишел Нострдам (Нострадамус), Рене Декарт, Лајбниц, Јан Амос Коменски, Волтер и Кант.

Један од најзанимљивијих покушаја да се створи један међународни језик био је свакако онај у коме би се употребљавале музичке ноте јер је, по својој суштини, музичка нотација међународна. Тај језик добио је име „Солресол". Али, да би се њиме могло говорити човек би морао да има леп глас и музикално уво.

ВЕРОВАЛИ или не...

ДРВО ЗА САТАНУ

Припадници индиског племена Валаиван, које броји око 350 хиљада чланова, сматрају да се у једном селу не може и не сме живети ако се у њему не налази дрво одијан. Јер верују они, и сатани је потребан дом и он ће се, ако нема дрвета одијан, настанити у кућама људи.

НЕПРЕВАЗИЂЕН РЕКОРД

„Оле Мис", авион-моноплан којим су управљали Ал и Фред Ки, остао је у ваздуху 653 часа и 34 минута. За време тог дугог лета авион је неколико пута обнављао бензин, и то у лету. То се догодило још 1935 године, али рекорд у дугом лету браће Ки још ни до данас није тучен.

ШЕЋЕРНА ПАЛАТА

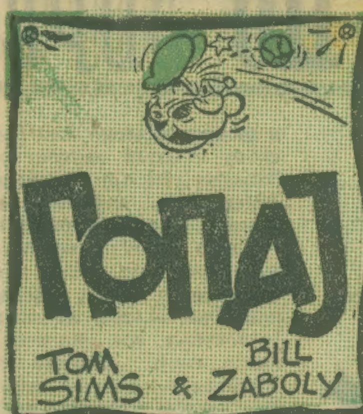
Једну од најлепших палата у Маракешу, у Мароку, подигао је 1382 године, султан Ел Мансур који је за сваки блок италијанског мермера, од кога је палата

саграђена, дао одговарајућу тежину шећера.

НЕЗАСИТИ МРАВИ

У аустралиском граду Аделаиди бели мрави наносе огромне штете не бирајући чиме ће заситити свој огромни апетит. Тако су они, између осталог, прегризли и један челични кабл дебео пет сантиметара.

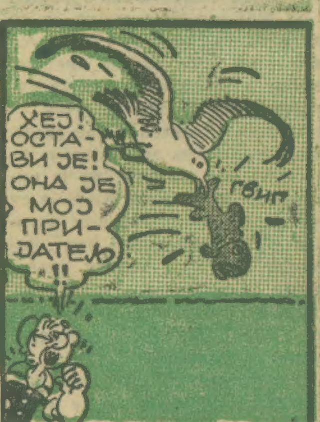

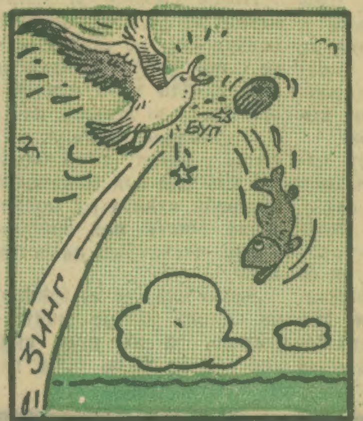

АУТОМОБИЛ СА СУНЦОБРАНОМ

Путујући по Италији, један туриста је нашао практичан начин да, док се вози аутомобилом, буде заштићен од сунца, а уједно да у колима

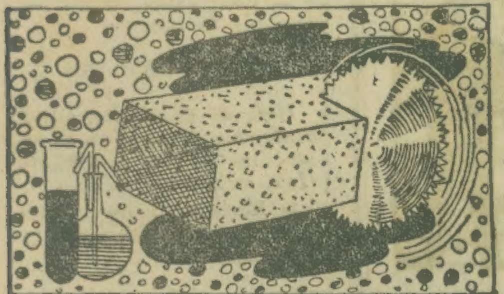

буде свеже. Он је, уместо крова, на аутомобил поставио један велики штит у облику сунцобрана, који путника брани од врелог сунца, док се за време вожње, пошто кола нису затворена, осећа угодан поветарац.

★ ★ ★

ПЛАСТИЧНА ПЕНА

У лабораторији једног предузећа за хемиску производњу у Њујорку направљена је нарочита „пена" од пластичне масе. Нова, врло лака материја добија се везивањем на хиљаде шупљих

лоптица смоле карболне киселине. Готов производ има структуру ћелија сличну дрвету, а као дрво може да се обрађује, сече и машински уобличава. Пластична пена ће наћи широку примену у изради бродских костура и авионских крила, а биће употребљавана и као изолациони материјал у уређајима за климатизацију и у изради хладњака.

★ ★ ★

ПРВА ФРАНЦУСКА АТОМСКА ПОДМОРНИЦА

Ускоро ће у француској војној луци Шербуру почети градња прве француске подморнице на атомски погон. Носивости од 5.000 тона, она ће бити једна од највећих у свету. Сматра се да ће вијци постизати нарочито дејство, јер су у нацртима примењени усавршени, досад непознати принципи. Французи се надају да ће брзина

њиховог брода премашити 25 чворова, колико прелази амерички „Наутилус". Пошто Француска не располаже прерађеним ураном, као Америка, подморница ће „горети" природни уран. Како се сазнаје, амерички стручњаци су до данас више пута покушали да употребе непрерађени уран, али им то никад није пошло за руком. Француска подморница биће прва која ће се користити овим металом у непрерађеном стању.

★ ★ ★

НАЛИВ-ПЕРО КОЈЕ СЕ „САМО" ПУНИ

Једно од последњих типова „Паркеровог" налив-пера одликује се сасвим новим начином пуњења. Уместо уобичајеним системом клипа или гумице, оно се пуни помоћу једног наро-

читог порозног дела који упија мастило. То се обави аутоматски, за свега десетак секунди. Том количином мастила може да се напише око 7.000 речи.

ДА ЛИ ЗНАТЕ?

ПРОТИВ ПОЛЕДИЦЕ

Да би се избегло клизање на поледици и слеђеном снегу тешких камиона, аутобуса и сличних моторних возила с ваздушном кочницом, у Западној Немачкој конструисана је нека врста „сејалице", која просипа дрвену струготину по путу. Њен саставни део је лимена канта, с механизмом који се покреће ваздушним притиском. Она је смештена испред задњих точкова и возач има само да притисне на дугме па да струготина почне да испада.

ЗАИСТА ЧУДОТВОРАН

О „чудотворном" сапуну много се говори у Енглеској. Он је справљен са шећером и може се употребити у разне сврхе; поред осталог, за справљање јела и мешење колача, али и за — умивање. Преимућство му је, кажу, у томе што не „уједа" за очи и што је потпуно нешкодљив.

ХИЉАДУ ПРЕПРЕКА — ДО ДИПЛОМЕ

У Детроиту постоји саобраћајна школа у којој важи правило: хиљаду препрека до дипломе! Једна пољана, дуга 200 а широка 70 метара, уређена је тако да возач може практично да упозна и савлада све фазе вожње аутомобилом. Ту се налазе улице, прелази за пешаке, разни саобраћајни и светлећи сигнали, простор за паркирање, клизав друм, опасне окуке и друге околности које од возача захтевају потпуно владање колима. Младе возаче у почетку исцрпљује овако напоран тренинг, али доцније они постају прави мајстори у вожњи. Према евиденцији коју школа води, још ниједан њен свршени ученик није доживео саобраћајну несрећу.

РЕКОРД У ОДРЖАВАЊУ РАВНОТЕЖЕ

Такмиче се људи у свему и свачему, па и у одржавању равнотеже на затегнутом конопцу. Шведски артиста Алан Лундберг држао је досад светски рекорд у тој вештини, оставши на конопцу непрекидно 34 часа и 4 минута. Сада му га је преотела 17-годишња Францускиња Франсина Пари из Тулузе, са 34 часа и 15 минута.

ЗА ОНЕ КОЈИ СЛАБО ЧУЈУ

За наглуве особе појавио се на америчком тржишту нов апарат за појачање слуха. Мада није већи од нокта палца, он је у стању да појача звук за око 400 пута. Ова мала направа нема ни незгодних жица, ни „скривених" микрофона, ни батерије, па ипак се у њој налази све што је за апарат овакве врсте потребно. Тешка је свега 14 грама и зачас се може утурати у уво, тако да се уопште не примећује.

ЗАШТО ПРОСТО...

Машина за рачунање звана „Телевак" употребиће се у једном америчком позоришту за утврђивање успеха сваке поједине претставе. Помоћу ње моћи ће да се установи како, из минута у минут, осцилира расположење публике. Стотинак гледалаца на свакој претстави добиће нарочити инструмент и биће поучено како се њиме треба служити. Појединачни резултати ставиће се у машину, која ће дати коначан суд о успеху приказаног комада. Зајдљивци кажу да се, уместо овог компликованог поступка, исти резултат добија на основу пљескања, односно зевања гледалаца.

ПАЛМИН ЛИСТ УМЕСТО ХАРТИЈЕ

Становници острва Јаве још и данас употребљавају палмин лист уместо хартије. На таквом листу бележе се вести, судске пресуде, купопродајни уговори и разни други догађаји. Знаци „бата"-азбуке урезују се у лист оштрим ножем.

ПИЛУЛЕ ПРОТИВ ХЛАДНОЋЕ

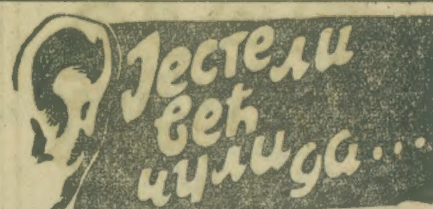
Биће довољно прогутати једну пилулу па да се с лакоћом поднесу најниже поларне температуре, па чак и купање у леденој води. Тако бар тврде стручњаци из Аеромедицинске лабораторије на Аљасци, који су их и произвели. Под дејством ових пилула повишава се телесна температура и расте општа издржљивост организма према хладноћи. Пробе са добровољцима, припадницима америчких трупа из гарнизона на Аљасци, дале су „изненађујуће резултате".

БЛАГО У СТАРОЈ ТВРЂАВИ

Пре извесног времена почела су археолошка испитивања у лондонском Тауеру. Поред прикупљања научних података, она имају за циљ да коначно реше тајну блага које је, према предању, овде закопао Џон Баркстед, командант тврђаве у 17 веку. Постоји више претпоставки о месту где је благо закопано, али се сматра за највероватније да је сакривено испод Куле звона Досадашња ископавања нису открила злато, али су пронађени многи занимљиви предмети из историје ове чувене тврђаве.

ДЕЧАЦИ СА КЕЦЕЉАМА

Ако би се ових дана човек, први пут нашао у гимназији у Брајону, у америчкој држави Висконсину, учинило би му се да је погрешио адресу. Јер, призор који би му се указао пред очима није нимало школски: дечаци, опасани кецељама, месе хлеб, а девојчице израђују столарију. То је управа школе завела шестонедељне курсеве на којима ученици треба да се оспособе за обављање многих послова и да на тај начин постигну што већу самосталност. Васпитачи сматрају да ће девојчицама и дечацима то добродоћи у доцнијем животу.

...извесне животиње које могу да живе и у морима и у језерима у морској води троше мању количину кисеоника него у слаткој.

...ако се корали гаје у мраку, они изгубе своју црвену боју и већим делом угину, јер без светлости нема малих алги које су им главна храна.

...назив за бисаге, двоструку торбу која се носи преко рамена или се пребацује преко седла, постао

је од две латинске речи: бис — два пута и сакус — врећа.

...Ђовани Габото, или Џон Кобот како га Енглези називају, италијански морепловац у служби енглеског краља Хенрика VII, кренуо је на пут преко Атлантика пет година после Колумбовог открића Америке. Он је, ако не рачунамо Нормане, био први Европљанин који је ступио на амерички континент, пошто је Колумбо био само на острвима која припадају америчком континенту.

...переца је било још у 8 веку. Име им потиче од латинске речи „брацелум" — ручи-

ца. Тиме је уједно објашњено шта ово пециво треба да претставља: две прекрштене ручице.

... Голфска струја има просечну брзину од једног метра у секунду.

...име Каракорума, планинског венца у унутрашњости Азије, турског је порекла и значи „црно камење".

...први балони пуњени топлим ваздухом јавили су се још у старој Кини, а били су употребљавани у ратне сврхе. Први човек који се балоном дигао у ваздух био је

Бразилијанац Гусмао, који је овај подвиг извео 8 августа 1709 године.

ДЕДИНЕ ВЕШТИНЕ

Желе да се виде

Двоје малих Холанђана желе да се виде и поразговарају.

17. Којим путем треба да иду да би се срели?

Пет зека

Ево цртежа за љубитеље животиња! Треба само радити пажљиво према нашем узору да би се добило ових пет љупких зечића.

Биоскоп код куће

Наместите руке као што слика показује, па онда удесите да вам светлост свеће или електричне сијалице тако долази да сенка намештених руку пада на зид. Видећете тада да сте на зиду добили слику мачке. Ако умете још да мичете прстима, чиниће вам се као да је мачка жива и да мрда репом и ушима.

На пакленој врућини

Била је паклена врућина, те је свако ко је само могао потрчао у хлад велике баште „Код леденог извора". Ко све није дошао! Они који су се враћали с посла да им алатке не би сметале, оставили су их на улазу у башту.

Да ли по тим алаткама можете да се сетите ко је све дошао у башту да се освежи?

(У башту су свратили: кочијаш, фарбар, полицајац, ловац, столар, мотоциклист, димничар и чистач улица).

Водоравно: 1) количина материје неког тела; 5) држава у Северној Америци; 7) врста огњишта; 8) Лудолфов број; 10) латинско име Одисеја; 11) смер кретања реке; 12) наш недељни лист; 13) драга; 14) врста першуна; 15) насиље; 16) бујан, многобројан; 18) град у Румунији; 19) диван, леп; 21) врста атмосферског талога; 22) самогласник и сугласник; 24) гроб; 25) дубоко место у реци; 26) име познате филмске глумице; 27) врста ножа; 28) лична заменица; 29) циклон; 30) француски сликар импресиониста; 32) мађарски композитор и пијанист.

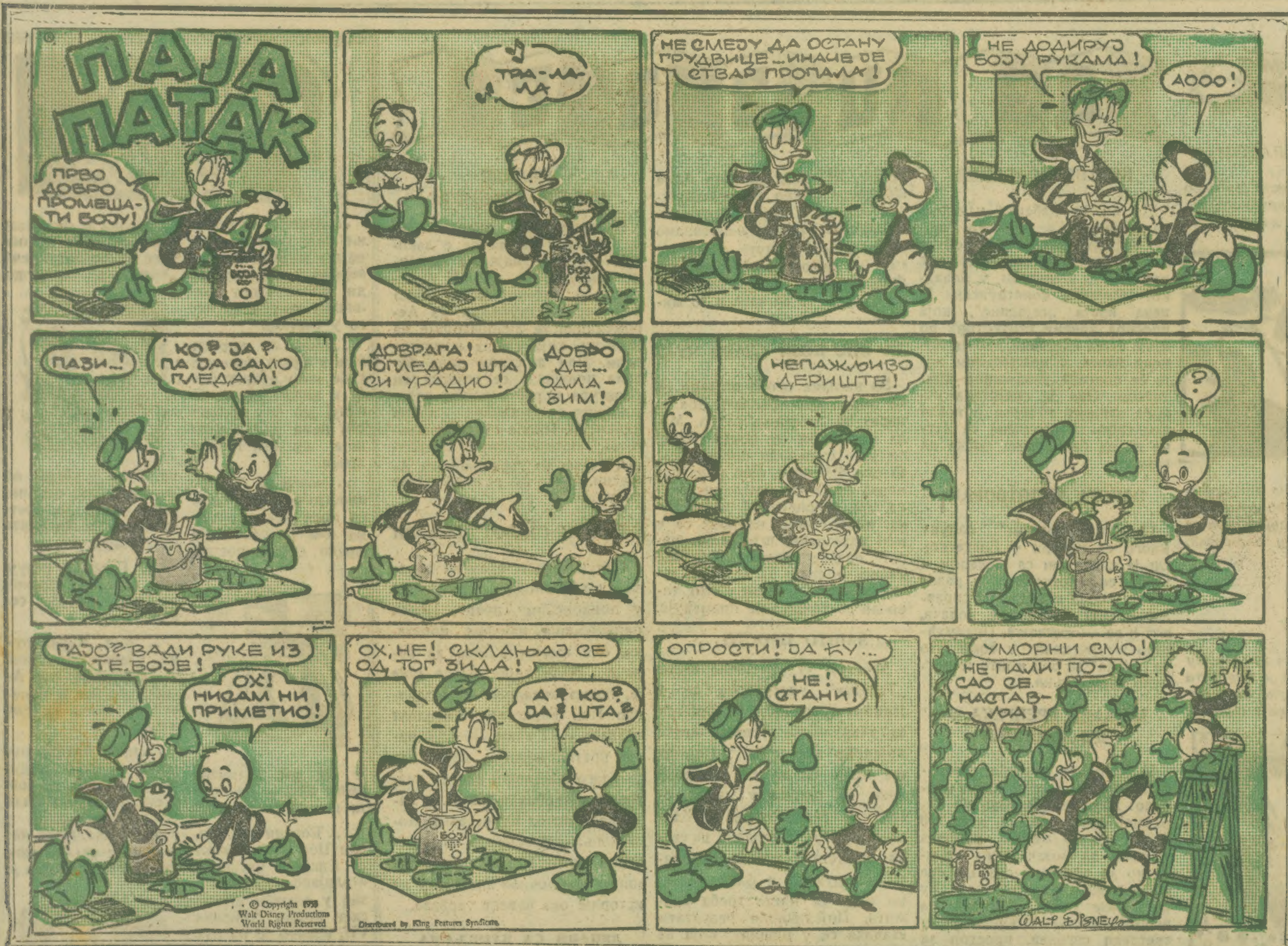
Усправно: 1) део презимена познатог руског књижевника; 2) једногодишња биљка из фамилије штитоноша; 3) спавање; 4) латински предлог: ка, према, за; 5) чврста памучна тканина; 6) старогрчки бог лепоте; 7) шумска звер која се лови ради крзна; 9) Дедалов син; 11) бујица празних речи; 13) споредан продукт код производње шећера; 15) главни град једне нама суседне државе; 17) зграда од дрвета; 19) музички инструмент; 20) градитељ; 21) стид; 23) дизалица; 25) типографски празна страна; 27) спортско трчање; 29) лична заменица; 31) слово латинице.

РЕШЕЊЕ ИЗ ПРОШЛОГ БРОЈА

Водоравно: 1) В(раз) С(танко); 3) кала; 5) „Ретина"; 7) деривати; 9) они; 10) сос; 11) на; 12) ср; 14) ла; 15) „Корени"; 18) Беље; 19) ведета; 21) ре; 22) аф; 23) не; 25) иза; 27) мит; 28) Суботица; 31) Верона; 32) Рона; 33) за.

Усправно: 1) вати; 2) слив; 3) „Кери"; 4) анас; 5) Ренак; 6) атоли; 7) Дон; 8) Иса; 12) среда; 13) рељеф; 16) обе; 17) нет; 19) Везув; 20) Аница; 21) рис; 24) ета; 26) абер; 27) мина; 29) ороз; 30) тона.

НИШТА НЕЋЕ ЧУТИ

Пата: Хтела бих да купим бисту неког музичара за свој клавир. Шта ми ти саветујеш? Да ли да узмем Моцарта или Бетовена?

Паја: Свакако Бетовена. Знаш, он је био глув!

НЕОЧЕКИВАНА СМЕТЊА

Лекар: Преписаћу вам један одличан лек. Мислим да ће вам помоћи. Треба да узимате шест кашичица дневно...

Шиља: Али, докторе, ја у кући имам само три кашичице.

ДВОСМИСЛЕНО

— Чула сам да сте претрпели саобраћајну несрећу, — вели једна сусетка Пери Ждери.

— Да, ударио сам у дрво. Аутомобил је сав разлупан, али ја сам остао неповређен.

— Ох, каква штета! — жалосно ће сусетка.

НУЖНА ОДБРАНА

Паја се брије код новог берберина. Мало-мало, па га овај тек посече. Досади то Паји, па повика:

— Чујте ви, дајте и мени један бријач да бих могао да се браним!

Који је ОДГОВОР тачан

ИСТМОС је:

- острво у Грчкој
- град
- земљоуз
- планина

ЛАПИДАРАН значи:

- течан
- површан
- слаткоречив
- језгровит

БИЊЕКТАШ је:

- турски барјактар
- човек који се сили
- нарочити камен
- слуга

КРЕЗ је био краљ:

- Феникије
- Лидије
- Вавилона
- Египта

ОДГОВОР

ИСТМОС је земљоуз у Грчкој. По њему се зову „Истмиске игре", витешке утакмице које су сваке друге године одржаване на Истмосу, у омориковом гају посвећеном богу Посејдону.

ЛАПИДАРАН значи збијен, језгровит и употребљава се за означавање књижевног стила. Долази од латинске речи lapidarius и првобитно му је значење: урезан у камену.

БИЊЕКТАШ је велики камен пободен у земљу близу улаза у кућу који служи да се коњаник лакше попне или сиђе с коња. Пред Милошевим конаком у Београду и пред Амиџиним у Крагујевцу сачуван је по један бињекташ.

КРЕЗ је био последњи лидиски краљ (555—541), чувен са свога богатства. Зато се и данас овим именом назива сваки онај човек који има толико богатство тако да ни сам не зна шта поседује.

Пустоловине МАЛОГА ЏОНИЈА

МОРНАРА ТОМАТРАУТА И КИНЕЗА ШАНГ-ЛИНА

Одговорни уредник Стојиљко Стојиљковић, Београд, Македонска 31. — Издаје и штампа „Политика", штампарско издавачко предузеће, Београд, Македонска 31. — Тек. рач. бр. 101-Т-935 поштански фах број 124. — Претплата за нашу земљу: годишња 700 полугодишња 350; за иностранство: годишња 1.000, полугодишња 500 динара. — Рукописи се не враћају.